

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д. изк. Петер Кънчев Цанев

преподавател

в

Национална художествена академия, София

за дисертационен труд на тема

„ЕСТЕТИЧЕСКИ РЕЖИМИ НА ВИЗУАЛНИТЕ ОБРАЗИ НА ФРАНСИС БЕЙКЪН. ТРАДИЦИЯ И ТРАНСФОРМАЦИЯ”

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

на

Стефан Любенов Иванов

професионално направление 2.3. *Философия (Естетика)*

катедра „Логика, етика, естетика“

към

Философски факултет

на

СУ „Св. Климент Охридски“

Предложеният дисертационен труд е с обем от 249 страници. Съдържанието е разпределено в 2 основни глави, уводна и заключителна част. Библиографията съдържа цитирани публикации на 160 заглавия от български и чуждестранни автори.

Целите и задачите на изследването, заявени от автора, могат да бъдат резюмирани по следния начин:

1. Първата цел на изследването е изкуството на британския художник Франсис Бейкън да бъде разгледано максимално близко до възприемането на неговите произведения през възможностите на една „некласическа естетика“.
2. Втората и основна цел на дисертацията е възможността за интерпретация на определени аспекти от творчеството на Франсис Бейкън като бъдат приложени идеи на френския философ Жак Рансиер и «някои промени в естетическото мислене през последното столетие».

Първата изследователска цел е ясно формулирана и очертава точните параметри на разглеждания дисертационен труд. Характера на тази цел съвсем логично отпраща към задълбочено познаване на изкуството на Франсис Бейкън, както и на критично използване на съществуващата теоретична литература, интерпретираща неговите творби и идеи.

Втората цел показва намерението на автора критическата и философска рецепция на творчеството на Франсис Бейкън да бъде разширена през естетическите идеи и категории на френския философ Жак Рансиер като това послужи за концептуална рефлексия върху различни теоретични процеси и трансформации в областта на философията на изкуството и естетиката през последното столетие.

Методологията на изследването е заявена и коментирана като намерение, но не е специално дискутирана, а се разкрива комплексно под формата на избрани методи в самия ход на изложението. Докторантът формулира своето намерение като «концептуален анализ на философски и естетически категории с опит за балансиране между изкуствоведски и философски подходи».

Първата част на дисертацията, която е с название «Естетически режим, традиция, визуален образ» въвежда основните идеи, понятия и въпроси, породени от естетическият проект на френския философ Жак Рансиер да систематизира в исторически план основни принципи и условия на функциониране на изкуството през различни епохи на базата на предложената от него теория за «режимите на изкуството».

Анализът в тази част на изследването разкрива различни аспекти, свързани с появата и развитието на понятието «естетически режим» в творчество на Рансиер.

Специално внимание е отделено на понятия и категории като «автономно изкуство», «авангард», «модернизъм», «постмодернизъм», с които Рансиер полемизира въпросите на естетиката с различни автори като Фуко, Делюз, Жан-Франсоа Лиотар, Жан-Мари Шефер, Ален Бадиу. Докторантът коментира потенциала на оригиналните идеи на Рансиер за интерпретиране на изкуството, свързан с въведените от френския автор понятия като например „разпределение на сетивното“, които получават силен теоретичен отзвук в световен мащаб през последните години едновременно в полето на философията на изкуството и изкуствознанието. За съжаление в своя анализ докторантът не включва критическата рецепция на идеите на Рансиер, което според мен би придало по-голяма контекстуална дълбочина на тази първа въвеждаща част от дисертацията.

Приносен характер в тази част на изследването представлява обстойното разглеждане и представяне на български език на естетическите идеи на Жак Рансиер - един от най-значимите и влиятелни мислители върху въпросите на изкуството от края на 20-ти и началото на 21-ви век – автор, който все още очаква своята научна социализация в България и като превод и като специализирана интерпретация.

Приносен акцент в тази част на труда представлява според мен и сполучливото привличане на някои идеи на Борис Гройс, свързани със съвременното състояние на критическата рефлексия върху изкуството.

Моята препоръка към тази част на изследването, която има много богат информативен характер, е свързана с това, че историческият обзор е малко хаотичен и в него би могло да се проследят по-целенасочено взаимодействията на разглежданите от Рансиер понятия именно в тяхната полемична траектория.

Втората част на дисертацията, която е със заглавие «Случаят «Франсис Бейкън»: анализи на неговите визуални образи в огледалата на художествената критика, естетика, философия и история на изкуството», разглежда въпросите около творчеството на големия британски художник, които пораждаат теоретичен дебат и интерпретации, които

надхвърлят рамките на класическата естетика и на общата класификация и хронология на изкуството през втората половина на XX век.

Тази част на изложението съдържа важни изводи, които са базирани върху противоречивият отзвук, който изкуството на Франсис Бейкън предизвиква десетилетия наред. Интересен е фокусът върху разнобоя между мненията от една страна на влиятелни художествени критици, куратори и изкуствоведи, които трудно вписват неговото творчество в определени стилови параметри или времеви диапазон, определяйки го като маргинално и анахронично, и от друга страна нарастващото безспорно признание и интерес от страна на художествената сцена и на философи и културни мислители към «феномена Бейкън» като към изключително мощно късномодерно естетическо явление.

Разгледани са подробно влиянията и взаимодействията, които формират специфичната изразност при Бейкън като особено внимание в тази част на дисертацията е отделено на психологическият потенциал, който се съдържа в неговата необичайна визуална реторика.

Голяма част от изследването е посветена на детайлизираната творческа хронология и изкуствоведска интерпретация, предложена от Дейвид Силвестър. Тук в тази част на дисертацията централно място заемат аналитичните интерпретации, посветени на книгата на Делюз «Франсис Бейкън: Логика на усещането», както и коментарите на други автори, повлияни от дискурса на Делюз върху Бейкън.

Резултатите от изследването са не само полезни и интересни като успешен опит за конвергенция между философията и изкуствознанието, но доказват и една от основните идеи на докторанта, а именно, че концептуализирането на определени философски понятия на границата между естетиката и историята на изкуството се превръща във важен посредник между зрителя и творбите на изкуството и по своеобразен начин става неотделима част от тяхното истинско съществуване.

В заключителната част на дисертацията се пресичат изводи и обобщения с различен характер, които очертават гледна точка, която разкрива сложните параметри на възможните естетически стратегии при възприемането на комплексни и противоречиви художествени образи, какъвто е «случаят Бейкън», извън изкуствоведските категории

за стил или жанр. В тези случаи концептирането на понятия за изкуството от автори като Делюз и Рансиер предлага други режими на възприемане и диалог с творбите на изкуството извън класическата естетика и история на изкуството.

Препоръчително е заключителната част да съдържа малко по-голяма самостоятелност на изводите и на обобщаващите идеи, които се отнасят до цялата дисертация.

Приемам посочените от докторанта приноси в предложения автореферат, като същевременно трябва да отбележа, че автореферата не представя добре дисертацията по отношение на обем, структура и съдържателни параметри. Тази моя препоръка не подлага на съмнение цялостната значимост на разглеждания дисертационен труд.

Дисертацията „Естетически режими на визуалните образи на Франсис Бейкън. Традиция и трансформация.“ е оригинално научно изследване, което е базирано върху задълбочени теоретични познания в областта на естетиката и историята на изкуството.

Дисертацията е фокусирана върху обширна проблематика и заслужава адмирации, защото приема предизвикателството да предложи подходящ хоризонт за конкретно теоретично осмисляне.

Успехът на дисертацията е свързан със задълбочен критичен анализ на недостатъчно изследван въпрос, който има свое място и роля в развитието на философията и теорията на изкуството.

В заключение смятам, че научната стойност на предложения за рецензиране дисертационен труд е безспорна и отговаря на изискванията за придобиване на образователна и научна степен “Доктор”.

София

04. 05. 2018 г.

/проф. д. изк. Петер Цанев/